Kolędujmy Małemu!
część 2

materiał do nauki samodzielnej
Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Szczecińskiej „Krąg”
Pracownia Tradycji Polskiej
Pałac Młodzieży – Pomorskie Centrum Edukacji w Szczecinie
Grupa „Młody Krąg”, poniedziałek 28.12.2020 r.
prowadzący: Artur Kotwas, Paweł Sokołowski

OMÓWIENIE WYBRANYCH POLSKICH KOLĘD I PASTORAŁEK

Anioł pasterzom mówił

- Polska kolęda z okresu renesansu (XVIw.)
- Słowa są przekładem utworu Dies est laetitiae (1551-1555)
- Muzyka pochodzi z tabulatury organowej (dawny rodzaj notacji muzycznej) z II połowy XVII w.
- Ostateczna melodia pojawiła się dopiero w zapisie ks.Michała Mioduszewskiego z 1838 r.

https://www.youtube.com/watch?v=z4M9h-5ylEk

Pójdźmy wszyscy do stajenki

- Polska anonimowa kolęda z XVII wieku
- Ostateczną formę nadano jej w XIX wieku
- W Kantyczkach Karmelitańskich z XVIII wieku zamieszczono wariant kolędy z 14 zwrotkowym tekstem i inną melodią

Przybieżeli do Betlejem

- Polska anonimowa kolęda z XVII wieku
- Między wiekiem XVII a XIX ulegała znacznym przekształceniom. Znany był wariant kolędy bez refrenu a także różne modyfikacje melodii
- Fragment „Przybieżeli do Betlejem” pojawia się w anonimowym instrumentalnym utworze „Symphonia de Nativitate” (1759)
- Ostateczne brzmienie kolędy ukształtowało się dopiero w 2 połowie XIX wieku

SYMPHONIA DE NATIVITATE:
https://www.youtube.com/watch?v=s6kWpQKn2Uk

W żłobie leży

Władysław IV Waza

- Jedna z nastarszych polskich kolęd
- Powstała w XVII lub XVIII wieku
- Autorem słów był prawdopodobnie ks. Piotr Skarga a muzykę zapożyczono z koronacyjnego poloneza Władysława IV Wazy (1633r.)

https://www.youtube.com/watch?v=NETWmM_bcHU

Lulajże Jezniu

- Kolęda o charakterze kołysanki, powstała w połowie XVII wieku
- Najstarsza zachowana wersja tekstu pochodzi z 1705 roku
- Zapis melodii (zbliżonej do wersji współczesnej) opublikował w 1843 roku ks.Michał Mioduszewski
- Fragment kolędy wersji ks. Mioduszewskiego znajduje się w Scherzu h – moll op. 20, Fryderyka Chopina
- Kolęda Lulajże Jezuniu jest znana także poza granicami Polski. Przełożono ją m.in. na język francuski gdzie nosi Nuit de lumière

F. Chopin, Scherzo h – moll:
https://www.youtube.com/watch?v=By5AhYEW7to

Aleć tego nieboraka nieszczęście potkało,
Bo jak mu się jedno koźle z powroza urwało,
Gdy gonił, wyronił piszczałkę mosiężną,
Z tej szkody, przygody, miał biedę potężną.
A gdy się już pastuszkowie wszyscy razem zeszli,
Oddawali podarunki co byli przynieśli:
Sładali, rzucali, Panu na ofiarę,
A zaś Stach wlazł na dach, nastroił fujarę,
I przygrywał bardzo pięknie, aż ono dzieciątko,
Wzniosło rączkę błogosławić małe pacholątko:
Nam wszystkim z pożytkiem, i na całe wieki,
Z pogańskiej, szatańskiej wyrwało paszczęki.

L

KOLĘDA 42.

Jeden.

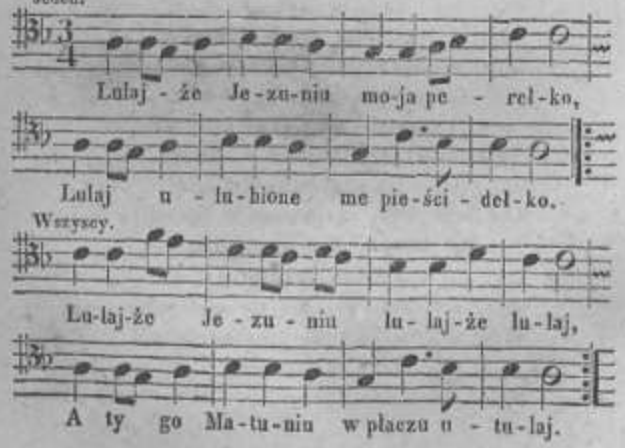

Zamknijże zmrużone płaczem powieczki,
Utulże zemdlone łkaniem wardżeczki.
Lulajże Jezuniu i t. d.
Dam ja Jezusowi słodkich jagodek,
Pójdę z nim w Mamuli serca ogródek.
Lulajże Jezuniu i t. d.
Dam ja Jezusowi z chlebem masełka,
Włożę ja kukiełkę w jego jasełka.
Lulajże Jezuniu i t. d.
Lulajże pięknuchny mój Aniołeczku,
Lulajże wdzięczniuchny świata kwiateczku.
Lulajże Jezuniu i t. d.
Lulajże różyczko najozdobniejsza,
Lulajże lilijko najprzyjemniejsza.
Lulajże Jezuniu i t. d.
Dam ja ci słodkiego Jezu cukierku,
Rodzenków, migdałów co mam w pudełku.
Lulajże Jezuniu i t. d.
Lulajże przyjemna oczom gwiazdeczko,
Lulaj najśliczniejsze świata słoneczko.
Lulajże Jezuniu i t. d.
Dam ja maleńkiemu piękne jabłuszko,
Matki ukochanej dam mu serduszko.
Lulajże Jezuniu i t. d.
Cyt, cyt, cyt, zasypia małe dzieciątko,
Oto już zasnęło niby kurczątko.
Lulajże Jezuniu i t. d.
Cyt, cyt, cyt, wszyscy się spać zabierajcie,
Mojego dzieciątka nie przebudzajcie.
Lulajże Jezuniu i t. d.

Ks.Michał Mioduszewski
Lulajże Jezuniu
wersja z 1843 roku

Jezus malusieńki

- Popularna pastorałka z XVII lub XVIII wieku
- Dawniej wykonywana w różnych wersjach
- Pierwszy odnaleziony zapis pojawia się w XVIII-wiecznych rękopisach z Klasztoru Karmelitanek z Krakowa (Kantyczki Karmelitańskie) i Benedyktynek ze Staniątek
- Ostateczna wersja pastorałki została opublikowana przez ks.Michała Mioduszewskiego w 1843 roku i nie różni się niczym od wersji współczesnej

Oj maluśki, maluśki

- Polska pastorałka pochodzenia góralskiego
- Pierwszy zachowany tekst pochodzi z XVIII wiecznych rękopisów z Klasztoru Franciszkanek w Krakowie
- Po raz pierwszy tekst pastorałki opublikowano w śpiewniku: Pastorałki i kolędy, czyli, piosenki wesołe ludu: Piosenki do Kościelnego użytku, ks.Michała Mioduszewskiego z 1843
- Refren pastorałki w rzeczywistości jest późniejszym dodatkiem. Śpiewa się go w dwóch różnych wariantach – li li li li li li la lub Śpiewajcie i grajcie mu, małemu, małemu

Pieśń o narodzeniu pańskim

- Nazywana **królową polskich kolęd.** Powszechnie znana pod tytułem **„Bóg się rodzi”**
- Pieśń ma uroczysty charakter i utrzymana jest w rytmie **Poloneza** (Polskiego tańca narodowego)
- Została napisana przez **Franciszka Karpińskiego** w 1792 roku na zamówienie księżnej marszałkowej Izabeli z Czartoryskich Lubomirskiej
- Wkrótce po opublikowaniu tekstu, śpiewano go na różne melodie. Tę znaną nam obecnie skomponował prawdopodobnie **Karol Kurpiński.**
- Wg innych źródeł melodia pochodzi z poloneza koronacyjnego z okresu XVI wieku
- Już w XIX wieku „Bóg się rodził” należało do najpopularniejszych polskich kolęd

Franciszek Karpiński

Karol Kurpiński

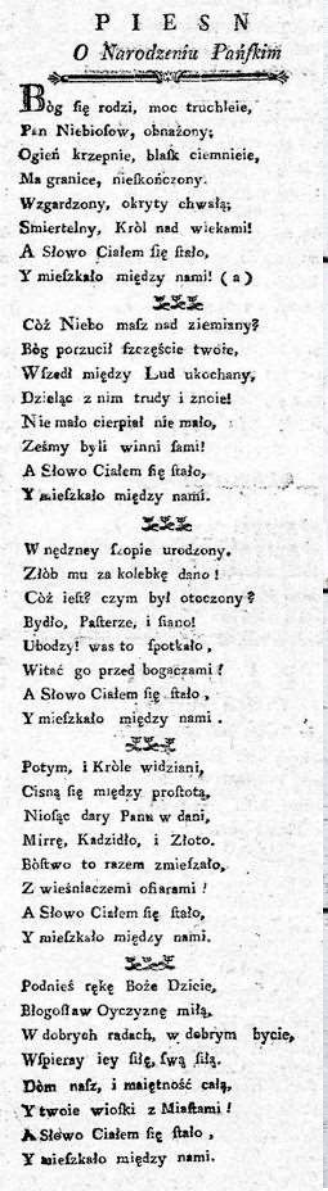

PIESN

O Narodzeniu Pańskim

Bòg ſię rodzi, moc truchleie,
Pan Niebiosow, obnażony;
Ogień krzepnie, blask ciemnieie,
Ma granice, nieskończony.
Wzgardzony, okryty chwałą;
Smiertelny, Kròl nad wiekami!
A Słowo Ciałem ſię ſtało,
Y mieſzkało między nami! (a)

Còż Niebo maſz nad ziemiany?
Bòg porzucił szczęście twoie,
Wſzedł między Lud ukochany,
Dzieląc z nim trudy i znoie!
Nie mało cierpiał nie mało,
Ześmy byli winni sami!
A Słowo Ciałem ſię ſtało,
Y mieſzkało między nami.

W nędzney ſtopie urodzony,
Złòb mu za kolebkę dano!
Còż ieſt? czym był otoczony?
Bydło, Paſterze, i ſiano!
Ubodzy! was to ſpotkało,
Witać go przed bogaczami!
A Słowo Ciałem ſię ſtało,
Y mieſzkało między nami.

Potym, i Kròle widziani,
Cisną ſię między proſtotą,
Nioſąc dary Panu w dani,
Mirrę, Kadzidło, i Złoto.
Bòſtwo to razem zmieſzało,
Z wieśniaczemi ofiarami!
A Słowo Ciałem ſię ſtało,
Y mieſzkało między nami.

Podnieś rękę Boże Dzieciu,
Błogoſław Oyczyznę miłą,
W dobrych radach, w dobrym bycie,
Wſpierszy iey ſiłę, ſwą ſiłą.
Dòm naſz, i maiętność całą,
Y twoie wioſki z Miaſtami!
A Słowo Ciałem ſię ſtało,
Y mieſzkało między nami.

Wśród nocnej ciszy

- Polska kolęda pochodząca z przełomu XVIII i XIX wieku
- Po raz pierwszy opublikowana przez ks.Michała Mioduszewskiego w 1853 roku
- W wielu kościołach śpiewna na rozpoczęcia Pasterki
- W okresie zaborów na jej melodie układano różne pieśni patriotyczne

Gdy się Chrystus rodzi

- Anonimowa kolęda, pierwszy raz opublikowana w 1843 roku
- Wg niektórych źródeł jej melodia pochodzi z dawnej Francji
- Kolęda jest znana także poza granicami naszego kraju. Przetłumaczono na język łaciński, niemiecki i szwedzki

Dzisiaj w Betlejem

- Anonimowa kolęda, pierwszy raz opublikowana przez ks.Michała Mioduszewskiego w 1878 roku.
- Kolędy o podobnej melodii można usłyszeć w muzyce ukraińskiej i białoruskiej
- Istnieje protestancka wersja kolędy o tytule „Dziś w Betlejemie”
- Na melodię kolędy „Dzisiaj w Betlejem” układano liczne utwory okolicznościowe, np. piosenki patriotyczne

Kolędy ZAGRANICZNE

Zwyczaj śpiewania kolęd kultywowany jest w większości krajów wyznania chrześcijańskiego. Kolędy pojawiają się przede wszystkim w religii katolickiej, protestanckiej czy prawosławnej. Istnieją też wyjątki. Na przykład Świadkowie Jehowy nie śpiewają kolęd a nawet w ogóle nie obchodzą Świąt Bożego Narodzenia! Tłumaczą to pogańskim pochodzeniem tej tradycji.

WYBRANE KOLĘDY ZAGRANICZNE

KOLĘDA ROSYJSKA: Wzeszła jasna gwiazda
https://www.youtube.com/watch?v=ccKWbh1kuJo

KOLĘDA NIEMIECKA: Süßer die Glocken nie klingen
https://www.youtube.com/watch?v=hybjlxxQ3kk

KOLĘDA ANGIELSKA: Ding dong marrily on high
https://www.youtube.com/watch?v=zJbRURK3zWo

KOLĘDA SZWEDZKA: Jul, jul, strålande jul
https://www.youtube.com/watch?v=Me5NQqklcPo

KOLĘDA FRANCUSKA: Les anges dans nos campagnes
https://www.youtube.com/watch?v=q_GYIgFGF6k

KOLĘDA CZESKA: Narodil se Kristus Pán
https://www.youtube.com/watch?v=HGQR2VRvW_8

CICHA NOC – kolęda międzynarodowa

- Jedna z najpopularniejszych kolęd na świecie
- Powstała w Austrii, a jej oryginalny tytuł brzmi „Stille Nacht”
- Tekst kolędy przetłumaczono na ok 300 języków!!!
- Autorem słów był Joseph Mohr, a muzyki znany organista i nauczyciel, Franz Gruber
- Premiera kolędy odbyła się 25.12.1818 roku podczas pasterki w austriackim miasteczku Oberndorf bei Salzburg
- Polski tekst powstał dopiero w 1930 roku, a jego autorem był nauczyciel, kompozytor i dyrygent - Piotr Maszyński

Franz Gruber

Piotr Maszyński – autor polskiego tekstu kolędy „Cicha Noc”

Oberndorf bei Salzburg, Austria

Peter Alexander – „Stille Nacht” (Cicha Noc) – wersja tradycyjna
https://www.youtube.com/watch?v=oBPfl2nJUfk